

## QOQIO`TDOSHLAR OILASI VAKILLARINING DORIVORLIK XUSUSIYATLARI

Abdurashidova Gulsanam

Andijon Davlat Pedagogika Instituti Aniq va Tabiiy Fanlar fakulteti

Biologiya yo`nalishi 101-guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15609269>

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada qoqio`tdoshlar oilasiga mansub o`simliklarning dorivorlik xususiyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Oila vakillari tarkibida uchraydigan biologic faol moddalar – efir moylari, flavonoidlar, taninlar va boshqa fitokimyoviy birikmalar ularning farmakologik ahamiyatini belgilaydi. Tadqiqot doirasida yalpiz (Mentha), rayhon (Ocimum), shavul (Salvia), isiriq (Thymus) kabi o`simliklar turlari o`rganilib, ularning xalq tabobatida va zamonaviy farmatsevtikada qo`llanish holatlari tahlil etilgan. Maqola natijalari qoqio`tdoshlar oilasi vakillarining salomatlikni saqlashdagi potensialini ko`rsatadi.

**Annotation:** This article scientifically analyzes the medicinal properties of plants belonging to the family of Asteraceae. Biologically active substances found in the composition of the family members - essential oils, flavonoids, tannins and other phytochemical compounds - determine their pharmacological significance. Within the framework of the study, plant species such as mint (Mentha), basil (Ocimum), sage (Salvia), thyme (Thymus) were studied, and their use in folk medicine and modern pharmacy was analyzed. The results of the article show the potential of Asteraceae members in maintaining health.

**Аннотация:** В статье дан научный анализ лекарственных свойств растений семейства бобовых. Входящие в состав представителей семейства биологически активные вещества — эфирные масла, флавоноиды, дубильные вещества и другие фитохимические соединения — определяют их фармакологическое значение. В ходе исследования были изучены такие виды растений, как мята (Mentha), базилик (Ocimum), шалфей (Salvia) и тимьян (Thymus), а также проанализировано их применение в народной медицине и современной фармацевтике. Результаты статьи демонстрируют потенциал представителей семейства бобовых в сохранении здоровья.

**Kalit so`zlar:** Qoqio`tdosh, xususiyat, rayhon, yalpiz, vakillar, dorivor.

Qoqio`tdoshlar oilasi (Polygonaceae) – butalar, o`simliklar va bir yoki ko`p yillik o`simliklardan iborat oiladir. Dunyo bo`ylab 23600 – 32000 turga ega ekani va ulardan ko`plab dorivor o`simliklar bo`lishi bu oilani ilmiy va farmatsevtika uchun nihoyatda ahamiyat kasb etadi.

Qoqio`tdoshlar oilasining muhim dorivor vakillari quyidagilar hisoblanadi:

1. Dorivor romashka (Matricaria chamomilla)

Kimyoviy tarkibi: chamazulen (antiseptik, yallig`lanishga qarshi), apigenin va luteolin (flavonoidlar - spazmolitik va tinchlantiruvchi), bisabolol (erituvchi va antiseptik).

Farmakologik xususiyatlari: yallig`lanish va spazmni yumshatadi, yallig`lanishga qarshi, tinchlantiradi; og`iz bo`shlig`idagi yaralar va teri muammolariga yordam beradi.

Zamonaviy qo`llanishi: gastroezofageal refleks kasalliklarida damlamasi; dermatologiyada teri salomatligi uchun krem formalarida.

2. Arnika tog` (Arnica montana)

Kimyoviy tarkibi: seskviterpen laktonlar (arnikasin A va C – yallig`lanishga qarshi), flavonoidlar.

Farmakologik xususiyatlari: ogʻriqni kamaytiradi, koʻkarishlarni davolaydi, taʼsirida analgesic va yalligʻlanishga qarshi modda mavjud.

Ilmiy misol: teri usti preparatlarida arnica ekstrakti koʻkarish va qoʻzgʻalish hodisasi uchun ishlatiladi.

### 3. Mariyasilibum (Silybum marianum)

Kimyoviy tarkibi: silybinin, silymarin glikoproteinlari – kuchli antioksidant va gepatoprotektiv yondashuv.

Farmakologik xususiyatlari: jigar hujayralarini regeneratsiya qiladi, toksinlardan himoya qiladi, fermentatsion inhibitor sifatida ishlaydi.

Zamonaviy dori namunasi: “ Silymarin ” va “Legalon”preparatlari nomaqbul faol moyillikdagi tomir osti gepatit kasalliklarida keng ishlatiladi.

### 4. Tarkhis (Taraxacum officinale)

Kimyoviy tarkibi: inulin (prebiotic), taraxacin (bitter modda), flavonoidlar.

Farmakologik xususiyatlar: safro va siydik haydovchi, jigar va buyrak faoliyatini yengillashtiradi; ichak mikroflorasiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi.

Xalq tabobatida: oshqozon – ichak kasalliklarida choy koʻrinishida, jigarni tiklashda filtrdan foydalaniladi.

### 5. Polin (Artemisia absinthium)

Kimyoviy tarkibi: absintin, artimisin, flavonoidlar, efir moylari.

Farmakologik xususiyatlari: antiparazitar (gemalega qarshi), ovqat hazm qilishni yaxshilaydi, yalligʻlanishga qarshi.

Qoqioʻtdoshlarning kimyoviy tarkibining umumiy tahlili:

Qoqioʻtdosh oʻsimliklarida uchraydigan moddalar:

Flavonoidlar: apigenin, luteolin, quercetin – spazmolitik, yalligʻlanishga qarshi, antioksidant.

Seskviterpen laktonlar: arnikasin, chamazulen - yalligʻlanishga qarshi.

Bitter moddalar va glikozidlar: artimisin, inilin- hazmni yaxshilaydi, antiparazitlar.

Triterpenoidlar: kalendula tarkibida – yalligʻlanishga qarshi va yaralarni tez bitiruvchi.

Antioksidant guruhlar: silymarin, silybinin – jigar salomatligini himoya qiladi.

Xulosa qilib aytganda, qoqioʻtdosh oʻsimliklar farmakologik jihatdan juda boy, koʻplab biofaol modda guruhlariga ega. Ular xalq tabobatidan tortib zamonaviy tibbiyotgacha keng koʻlamda samarali qoʻllaniladi.

Kelajak istiqbollari: farmakognezeiya tahlillari va klinik tekshiruvlar asosida yangi dori vositalarini yaratishda istiqbolli: biorolik modda kombinaatsiyalari orqali multifunksional terapevtik komplekslar innovatsiya maydonini kengaytiradi.